

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE KONINKLIJKE OUDHEIDKUNDIGE KRING VAN HET LAND VAN WAAS TIJDENS HET JAAR 2022

1. Publicaties

1.1. Nieuwsbrief, webstek en sociale media van de K.O.K.W.

Er werden in 2022 vier digitale nieuwsbrieven (in de maanden februari, april, september en november) verstuurd naar de leden. De nieuwsbrief informeert de leden over de werkzaamheden en activiteiten van de Kring, aanwinsten van de bibliotheek en het documentatiecentrum, aankondigingen van tentoonstellingen en erfgoedactiviteiten, interessante publicaties en lezingen, activiteiten van het SteM en andere partners. Kristof Van Remoortere staat in voor de eindredactie en Sofie Buyse voor de opmaak. Een 40-tal leden blijft de nieuwsbrief in gedrukte vorm ontvangen. Alle nieuwsbrieven blijven raadpleegbaar via de website. Naast de nieuwsbrieven werden op regelmatige tijdstippen mailings verstuurd voor een snelle en gerichte communicatie met de leden.

Sedert eind 2009 vinden de leden en andere geïnteresseerden in het Wase verleden steeds meer de weg naar de webstek van de K.O.K.W. (www.kokw.be). Webmaster Herbert Smitz zorgt voor het up-to-date houden van de website.

Sedert begin 2013 is de K.O.K.W. aanwezig op de sociale media met een eigen Facebook-pagina, die beheerd wordt door Herbert Smitz en Ronny De Mulder. Facebook wordt gebruikt om mededelingen te doen, maar ook om foto's van o.a. activiteiten en aanwinsten te delen. Eind 2022 telde de Facebook-pagina ongeveer 600 volgers.

1.2. *Annalen* van de K.O.K.W., deel 125 (299 p.)

Eindredactie: Patty De Meester

Redactieraad: Sofie Buyse, Patty De Meester, Piet Van Bouchaute en Nico Van Campenhout

Beeldredactie: Koen Verstraeten

De voorstelling van de *Annalen* (deel 125) ging door op zondag 23 oktober 2022 om 10.30u. in de muziekclub 't Ey, Koutermolenstraat 6b te 9111 Belsele. Voorzitter Chris De Beer sprak de verwelkoming uit. De gelegenheidslezing werd gehouden door Kempisch historicus François Van Gehuchten en had als onderwerp *Enkele beschouwingen naar aanleiding van vier decennia bedrijvigheid als historicus*. Daarna stelde eindredacteur Patty De Meester de inhoud van de *Annalen* voor. Na de voorstelling werd erepenningmeester Frans De Bondt gehuldigd voor zijn inzet als penningmeester van de Kring van 2004 tot eind 2021. Ruim 100 aanwezigen woonden de voorstelling bij.

Fig. 1: Voorstelling *Annalen* (deel 125) in muziekclub 't Ey te Belsele (foto Herbert Smitz).

1.3. Boek *Frantz Van Dorpe (1906-1990): ondernemer, politicus en zo veel meer*, eindredactie door Frank Judo (144 p.)

De K.O.K.W. en het Archief voor Nationale Bewegingen (ADV N) stelden op 4 juni 2022 de acta van het colloquium *Frantz Van Dorpe (1906-1990): ondernemer, politicus en zo veel meer* voor in de conferentiezaal van de stedelijke bibliotheek van Sint-Niklaas. Dit boek, in eindredactie van Frank Judo, is tevens de 30ste buitengewone uitgave van de K.O.K.W. Het kwam tot stand met de steun en medewerking van de Erfgoedcel Waasland en de stad Sint-Niklaas. De uitgave bundelt bijdragen van Frank Judo, Jan Creve, Piet Van Bouchaute, Dirk Luyten, Arnold Van Dorpe, Patty De Meester, Christian Desmet, Nico Van Campenhout en Vincent Stuer. Sprekers op de boekvoorstelling waren voorzitter Chris De Beer (verwelkoming), prof. dr. emeritus Emanuel Gerard (Frantz Van Dorpe en zijn tijd), eindredacteur Frank Judo (voorstelling boek) en schepen Filip Baeyens (slotwoord). Het boek werd gedrukt op 300 exemplaren en kost 20 euro.

2. Algemene Vergadering

De Algemene Vergadering ging door op zondag 27 maart 2022 om 10.30u. in de raadzaal van het AC De Zaat, Frans Boelplein 1 te Temse.

Commissaris Herbert Smitz gaf aan de hand van een presentatie een gedetailleerd verslag bij de jaarrekening 2021. De rekening 2021, die nog werd opgesteld door erepenningmeester Frans De Bondt, eindigde met een batig saldo van 40.756,57 euro. Herbert Smitz en Eddy Maes deden als commissarissen nazicht van de jaarrekening. Penningmeester Marleen De Beer gaf toelichting bij de begroting voor 2022. De jaarrekening 2021 en de begroting 2022 werden goedgekeurd door de Algemene Vergadering.

Voorzitter Chris De Beer deelde de leden van de Algemene Vergadering mee dat tegen de volgende vergadering een wijziging van de statuten wordt voorbereid om deze in overeenstemming te brengen met het nieuwe Wetboek vennootschappen en verenigingen. Daarna gaf hij een overzicht van de geplande activiteiten in 2022 en een stand van zaken van de restauratiewerken aan het Huis Janssens. Vervolgens werd aan de hand van een fotoverslag

van de voorbije activiteiten teruggeblikt op de werking van de Kring in 2021. Na de vergadering werd een lindeboom onthuld naast het AC De Zaat ter gelegenheid van de 1250ste verjaardag van de stichting van de Onze-Lieve-Vrouwekerk door de heilige Amelberga in 770 en haar overlijden in 772 te Temse. Aansluitend werd een drankje aangeboden door het gemeentebestuur van Temse.

3. Bestuurswerking

De Raad van Bestuur vergaderde negenmaal in 2022. De verslagen werden opgesteld door secretaris Kristof Van Remoortere.

De dagdagelijkse werking van de Kring werd tijdens het voorbije jaar sterk bemoeilijkt door de ontoegankelijkheid van de leeszaal als gevolg van de binnenrestauratie van het Huis Janssens. De leeszaal fungeert momenteel als opslagruimte van allerhande materiaal uit het Huis Janssens en bleef gedurende het hele jaar gesloten voor bezoekers. De interne werking bleef – in de mate van het mogelijke – gestructureerd via de volgende werkgroepen:

- 1) werkgroep ‘Digitalisering’, onder leiding van Herbert Smitz.
- 2) werkgroep ‘Bibliotheek’, onder leiding van Rudi De Clercq.
- 3) medewerkersploeg op maandag, onder leiding van Eddy Maes en Sandra Vancauwenberghe. We bedanken hierbij uitdrukkelijk Etienne De Hauwere en Walter Van den Bergh voor hun jarenlange inzet in de maandagploeg.
- 4) redactieraad *Annalen*, onder leiding van Patty De Meester. Daarnaast bestaat de redactieraad uit Sofie Buyse, Piet Van Bouchaute en Nico Van Campenhout.

Voor het afgelopen jaar kunnen we volgende ordenings-, inventariserings- en digitaliseringsprojecten vermelden:

- De K.O.K.W. kreeg de vraag vanuit meemoo vzw, Vlaams Instituut voor het Archief, om het verzamelhandschrift van rederijkerskamer De Goudbloem te laten digitaliseren in het GIVE-project. Tijdens een plaatsbezoek bleek dat geen restauratie van het topstuk nodig is. Ter voorbereiding van de digitalisering werd een conditierapport opgemaakt door Lobke Vanden Eynden, projectleider Digitalisering & Digitale Instroom bij meemoo vzw. De digitalisering zal ter plaatse gebeuren in het voorjaar van 2023.
- Sarah Mauro zal als medewerkster instaan voor het stockbeheer van de oude exemplaren van de *Annalen* en andere publicaties van de Kring.
- Erfpunt werkt aan een inventaris van de paleontologische en de archeologische collectie van de Kring, die in bruikleen gegeven is aan Erfpunt.
- De Erfgoedcel begeleidt de pilootfase van een massadigitalisering van krantenerfgoed binnen het project Nieuwe Tijdingen, gecoördineerd door de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en meemoo vzw. Het projectteam van Nieuwe Tijdingen selecteerde uit de collectie van de K.O.K.W. twee nummers van *De Volksvriend* voor digitalisering, omdat het om zeer oude kranten gaat uit 1857. Ter voorbereiding van de digitalisering werd eerst een materiaalanalyse uitgevoerd.
- De Afrikacollectie werd van locatie annex II naar het atelier/transit-depot in het SteM overgebracht (34 dozen: 33 karton, 1 hout). Vermits de risicoanalyse, uitgevoerd door Art Salvage, overwegend gunstig was, moest deze collectie geen tot weinig extra behandeling ondergaan om in het depot geplaatst te kunnen worden. De collectie zal in de toekomst worden geregistreerd in de Adlib-database van het museum.
- Ook de vlaggencollectie werd van annex II overgebracht naar het SteM. Het gaat over 3 vlaggen die vlak ingepakt zijn, 26 vlaggen op rol, en 34 dozen gevuld met vlaggen.

Ondertussen zijn deze vlaggen volledig geregistreerd in Adlib en zijn de meest vertoonbare ook gepubliceerd op erfgoedinzicht.be.

Op de bestuursvergadering van 5 maart 2022 werd beslist om de titel van erepenningmeester toe te kennen aan Frans De Bondt voor zijn inspanningen als penningmeester vanaf 2004 tot eind 2021. Na de voorstelling van de *Annalen* op 23 oktober 2022 sprak de voorzitter een lofrede uit en werd Frans bedankt met enkele attenties namens het bestuur.

Fig. 2: Huldiging van erepenningmeester Frans De Bondt (foto Herbert Smitz).

De statuten van vzw's moeten uiterlijk tegen 1 januari 2024 in overeenstemming zijn met het nieuwe Wetboek vennootschappen en verenigingen. Op diverse bestuursvergaderingen werden de inhoudelijke aanpassingen besproken en voorbereid in functie van de Algemene Vergadering van 19 maart 2023. Het ontwerp van de statuten werd voor advies overgemaakt aan het Vlaams Studie- en Documentatiecentrum voor VZW's (VSDC).

Naast de steunende en gewone leden werd eind 2022 een nieuwe categorie van beschermleden in het leven geroepen. Deze leden betalen een hoger lidgeld van minimum 100 euro. Beschermleden en steunende leden worden jaarlijks met naam vermeld in de *Annalen*. Beschermleden worden ook vermeld bij de aankoop van stukken met gelden uit het Dr. Jan Van Raemdonckfonds. 10 leden opteerden voor deze formule van lidmaatschap.

De bestuursvergaderingen stonden vooral in het teken van de restauratiewerken en de toekomstige invulling van het Huis Janssens en de annexen (zie punt 4. Restauratie en invulling Huis Janssens). Daarnaast werden ook de toekomstplannen voor het Mercatormuseum en het SteM uitvoerig besproken op de bestuursvergaderingen.

Zo kwam het beleidsplan 2024-2028 *Toekomstvisie musea Sint-Niklaas – de switch van SteM naar MaP* (= *Museum aan het Plein, Mercator/Archeology/Paintings, Museum aan de priemen, Mercator/Arts and Crafts/Partnerships*) aan bod, waarbij het de bedoeling is om de permanente cartografische tentoonstelling onder te brengen in het huidige SteM. Deze toekomstvisie is verder vertaald in een 10-puntenplan. Op 24 mei 2022 vond een overleg plaats in Bazel met Peter De Wilde, CEO van Toerisme Vlaanderen, schepen Filip Baeyens en voorzitter Chris De Beer. Toerisme Vlaanderen wil n.a.v. 600 jaar universiteit Leuven in 2025 o.a. de figuur van Gerard Mercator in de kijker zetten. Voor Rupelmonde worden middelen voorzien voor restauratie van de Graventoren en de getijdenmolen. Het SteM zal de subsidie van Toerisme Vlaanderen aanwenden voor de vernieuwing van het Mercatormuseum, meer bepaald voor de verhuis van het Mercatormuseum naar het SteM. Aangezien de K.O.K.W. partner is in dit project kwam museumconservator Ward Bohé zijn conceptnota *Een nieuwe publiekstrekker in Sint-Niklaas: het Mercatormuseum 3.0*, met bijhorend budgetplan, voorstellen op de bestuursvergadering van 5 oktober 2022. Het K.O.K.W.-bestuur is de position switch gunstig genegen, aangezien de cartografische tentoonstelling in betere omstandigheden geëxposeerd kan worden in het huidige SteM. Bij de vernieuwing van het museum zal rekening gehouden worden met actuele ontwikkelingen binnen de museumwereld: het toenemende gebruik van technologie, de opkomst van belevingsgerichte presentaties en een grotere aandacht voor participatie en inclusie. In dit kader keurde het schepencollege op 5 december 2022 het voorstel goed om de (gereconstrueerde) wetenschappelijke bibliotheek van Mercator, in bezit van de bibliofiele verzamelaar Jan De Graeve uit Brussel, te verwerven via derdebetalersregeling met de Vlaamse overheid. Op die manier zou de bibliotheek in langdurige bruikleen aan het SteM gegeven kunnen worden om gepresenteerd te worden in het nieuwe Mercatormuseum. Het Mercatormuseum sloot op 3 april 2023 en zal heropenen in juni 2025. Namens de K.O.K.W. zullen Eddy Maes en Trees Ongena het project inhoudelijk opvolgen.

Eind 2023 faciliteert het MAS in opdracht van het departement Cultuur, Jeugd en Media en de Topstukkenraad een heuse topstukkententoonstelling. Naast het afficheren van de verscheidenheid en de rijkdom van uitzonderlijk Vlaams erfgoed is ook de 20ste verjaardag van het topstukkendecreet aanleiding hiervoor. De tentoonstelling *Zeldzaam en onmisbaar, topstukken uit Vlaamse collecties* zal te zien zijn van 29 oktober 2023 tot en met 25 februari 2024 in het MAS. Het bestuur ging akkoord met de bruikleen van de aardglobe mits enkele voorwaarden. Restaurateur Olivier Claes kwam op 8 november 2022 langs voor de conditierapportering van de Mercatorglobes. Hieruit bleek dat de aardglobe in goede is en verhuisd kan worden naar het MAS. De aardglobe moet op een adequate en veilige wijze worden getransporteerd en verzekerd. Bij iedere verplaatsing zal de restaurateur en een vertegenwoordiger van de K.O.K.W. aanwezig zijn. Er moet ook een klimaatvitrine aangekocht worden door het MAS, waarin de globe geëxposeerd kan worden in gelijkaardige klimatologische omstandigheden.

4. Restauratie en invulling Huis Janssens

De firma Renotec uit Geel startte in januari 2021 met de binnenrestauratie van het Huis Janssens. De binnenrestauratie van het Huis Janssens omvat de gehele hoogte van het gebouw, vanaf de kelderverdieping, het gelijkvloers tot aan de derde verdieping onder het dak. Het gebouw werd volledig gestript. In de wanden werden de nodige elektrische bekabeling, veiligheidsuitrusting, netwerkverbindingen, buisverbindingen voor de verwarming en watertoe- en afvoer aangebracht. Waar nodig werden de dragende constructies en vloeren verstevigd. Pas nadat dit werd uitgevoerd, werden de oorspronkelijke wanden en deuren heraangebracht. Als laatste werden de platfonds en muren hersteld en opgefleurd in hun

oorspronkelijke toestand. De werken worden opgevolgd door het architectenbureau Erfgoed & Visie en Tamara Van Hout, adviseur Monumentenzorg van de stad.

Tussen 8 en 11 september 2022 werd het Huis Janssens in lege toestand opengesteld, zodat iedereen het resultaat van de binnenrestauratie kon komen bewonderen. De officiële opening vond plaats op donderdag 8 september om 20u. Naast een 100-tal prominenten, waaronder minister Matthias Diependaele, waren hierop ook het K.O.K.W.-bestuur en de medewerkers uitgenodigd.

Fig. 3: Opening Huis Janssens na binnenrestauratie door minister Matthias Diependaele (foto Herbert Smitz).

Op vrijdag 9 september om 20u. vond een preview plaats voor het Wase erfgoedveld, waarbij naast de K.O.K.W.-leden, het bestuur van de Wase heemkringen, de Cultuurraad van Sint-Niklaas, de stuurgroep van de Erfgoedcel, de Raad van Bestuur van Erfpunt en hun personeelsleden werden uitgenodigd. Op zaterdag 10 september tussen 10 en 12u. werd een VIP-moment voor de buurtbewoners georganiseerd. Op zondag 11 september tussen 10 en 18u. was Huis Janssens de toplocatie tijdens de Open Monumentendag. Meer dan 2000 bezoekers kwamen de binnenrestauratie bewonderen. In het Mercatorpark werd voor de gelegenheid een gezellige zomerbar ingericht, met dank aan Gerrit Heirbaut en Els Spandel voor hun medewerking.

Fig. 4: De Open Monumentendag was een topdag met 2000 bezoekers aan het Huis Janssens (foto Herbert Smitz).

De museale werkgroep, onder leiding van museumconservator Ward Bohé en met vertegenwoordigers van de stadsadministratie, Erfpunt en de K.O.K.W., werkte verder aan de invulling van het gelijkvloers en de eerste verdieping van het Huis Janssens. Het gelijkvloers, dat een verbinding krijgt met het Mercatormuseum, wordt ingericht als 19de-eeuwse burgerwoning waar de geschiedenis van Alfons Janssens in de kijker wordt gezet. De eerste verdieping wordt ingericht als museum. De oude bibliotheek zal toegankelijker gemaakt worden door de boeken achter tralies of hekwerk te plaatsen. Er zal ook een ruimte beschikbaar zijn voor tijdelijke tentoonstellingen. De eerste tijdelijke tentoonstelling zal – aangezien Sint-Niklaas in 2023 voorzitter is van het Intergemeentelijk project ‘Land van Reynaert’ – gaan over Reynaert de vos. Voor de visuele voorstelling wordt een beroep gedaan op de firma Fugzia, gespecialiseerd in interieurontwerp voor o.a. expo’s en tentoonstellingen. Het museale gedeelte zal openen tegen de Open Monumentendag 2023.

Tijdens de bestuursvergaderingen werd verder nagedacht over de invulling van de aan de K.O.K.W. toegewezen ruimtes op de tweede en derde verdieping van het Huis Janssens. Onze ideeën werden door Herbert Smitz per ruimte becijferd en gevisualiseerd in gedetailleerde plannetjes. De collectiebeheerders van de Kring bekeken welke collecties waar (annex I, II, 2de of 3de verdieping Huis Janssens) best ondergebracht worden. Aangezien de werken vertraging opliepen en bijgevolg niet opgeleverd konden worden, konden de ruimtes nog niet in gebruik genomen worden. Eind 2022 werden tafels, stoelen en kasten besteld bij de firma Inofec uit Tielt voor inrichting van de polyvalente ruimte en het secretariaat. Er werd een afsprakennota uitgewerkt voor het gebruik van de polyvalente ruimte door andere partners van de K.O.K.W. en het SteM. De maximumcapaciteit van deze ruimte werd in een brandweeraadvies vastgelegd op max. 120 personen staand en op max. 60 personen bij een opstelling met stoelen (en mogelijks tafels).

De annex op de 1ste verdieping (= huidige leeszaal) blijft volledig in gebruik door de K.O.K.W. als depotruimte. De annex op de 2de verdieping zal gedeeld worden met vier partners, m.n. K.O.K.W., Familiekunde Vlaanderen – afdeling Waasland, Reynaertgenootschap en Sint-Nicolaasgenootschap. Het stadsbestuur zal later zorgen voor de inrichting en compartimentering van deze ruimte.

Het K.O.K.W.-bestuur is opgetogen dat het einde van de restauratiewerken in zicht is. Het leegmaken van het Huis Janssens, de buitenrestaurantie (eind 2016-begin 2018) en daarna de binnenrestaurantie (begin 2021-eind mei 2023) hadden een grote impact op de reguliere werking van de Kring. We kijken er vol enthousiasme naar uit om de gerestaureerde ruimtes van onze maatschappelijke zetel in gebruik te nemen en om onze werking hier de volgende decennia verder uit te bouwen.

5. Aanwinsten cartografie, bijzondere collecties en documentatiecentrum

Ook het voorbije jaar groeiden de bibliotheek, het archief en de bijzondere collecties van de K.O.K.W. verder aan dankzij ruil, schenking en aankoop. Wij danken uitdrukkelijk iedereen die schenkingen deed aan de Kring. Ook in de toekomst zullen wij graag uw schenkingen aanvaarden.

5.1. Dr. Jan Van Raemdonckfonds

Alle Wase gemeenten deden in 2022 een financiële inbreng van 1 eurocent per inwoner in het dr. Jan Van Raemdonckfonds. Met deze middelen koopt/restaureert het fonds archivalia, oude waardevolle boeken, documenten of kaarten met betrekking tot het Waasland. Er werd in 2022 voor 5.571,97 euro besteed. Eind 2022 bedroeg het saldo van het dr. Jan Van Raemdonckfonds 1.310,39 euro. Via de nieuwsbrief worden de leden geïnformeerd over de nieuwe aanwinsten. Jaarlijks wordt hierover ook aan de deelnemende gemeenten gerapporteerd. De K.O.K.W. dankt de gemeentebesturen voor hun engagement en hoopt ook de volgende jaren te kunnen rekenen op hun financiële steun.

5.2. Aanwinsten cartografie en bijzondere collecties

De cartografische collectie groeide aan met volgende aanwinsten:

- Flandriae Teutonicae pars Orientalior, Guiljelmus et Johannes Blaeuw exc. Amsetrdami. Mooi ingekleurd kaartje van “t’landt van den Vrye”, met Brugge centraal.
- Tabula Magellanica qua Tierra Del Fuego cum celeberrimis fretis a F. Magellano et I. Le Maire detectis... Apud Joannem Janssonium Amstelodami. Zeer mooi kaartje van de straat van Magelaan en “staert van Lemaire” en de Kaap Hoorn.
- Pars Meridionalis Brabantiae continens Domnium Mechliniense Ducatum Arschotanu.
- Een reeks schoolatlassen, geschonken door Erik Heyman, waarvan een selectie te zien was in de tentoonstelling *Kaarten aan de wand, (Her)ontdek oldschool platen en kaarten*, in het SteM en het Mercatormuseum van 5 februari tot 1 mei 2022.
- Paul De Candt schonk twee bijzondere bundels – het resultaat een samenwerking met K.O.K.W. – waarbij hij kon putten uit onze gedigitaliseerde reeks bestanden van kaarten uit de cartografische collectie, m.n.:
  - o *De Lafreri Atlas van de KOKW. De reconstructie van een ‘Atlas de vieilles cartes’ met Italiaanse cartografie uit de Renaissance (16de eeuw)*. Voor het eerst zien we alle kaarten beschreven en voorzien van de nodige uitleg over auteur,

kaartgebied en afmetingen. Paul werkt ook aan een reconstructie van onze Lafreri-atlas op ware grootte.

- *Cartografie van Vlaanderen, tussen de 16de en 18de eeuw*. Onze Vlaanderenkaarten in de collectie waren de aanleiding tot deze bundel. De auteur licht volgende elementen toe: historische achtergrond bij de evolutie van het graafschap en de verschillende actoren, de kaartproductie, de cartografen en uitgevers, een tijdslijn van cartografische producties.
- Bibliotheca Wasiana schonk een 40-tal stafkaarten, uitgegeven door het Militair Cartografisch Instituut. De kaarten werden uitgegeven tussen 1907 en 1938. Mooie exemplaren, zoals Ypres en Furnes (1921), Ploegsteert (1921), Louvain (1922) en Oostende (1921) van net na de Eerste Wereldoorlog, in volle periode van wederopbouw.
- De Mercatorcollectie kreeg er, in digitale vorm, *Gerard Mercator, the mathematical library of a genius, reconstituted by Jan De Graeve* bij.
- Bij het FIG, International Federation of Surveyors, kochten we de unieke reeks *Three Milleniums of Measurement of the Earth: Volumes I – VII + PDF*, van dezelfde Jan De Graeve.
- Van Sjoerd de Meer kochten we: *Atlas van de Wereld, de wereldkaart van Gerard Mercator uit 1569*.
- Op een veiling werd het 'Caert-boeck der heerlyckheyt van de Verre' (1664), gemaakt door Anthonis Van Landeghem ten verzoeke van Pieter Melis, aangekocht. Dit 17de-eeuws kaartboek van de heerlijkheid van de Verre (Vrasene), met eigendommen in Sint-Gillis, Meerdonk, Melsele, Sint-Niklaas en Belsele, bevat 14 originele kaarten.

Andere vermeldenswaardige aanwinsten:

- Via Lode Corveleyn verwierven we een schenking oude boeken en verzamelde uitgaven van mevrouw Koen, weduwe van Alex Van Bauwel. De verzameling dient bewaard te worden als *Schenking Alex Van Bauwel*. Het betreft o.a. *L'Illustration, Tour du Monde, Ons Volk*. Sommige uitgaven gaan terug tot 1870 en zelfs daarvoor, veel in het Frans.
- Uit de privéverzameling van wijlen Jos De Bock, één van de grootste privéverzamelaars van Temse, verwierven we een stapel jaarboeken van de K.O.K.W., jaarverslagen van de gemeente Temse en andere boeken over Temse, alsook een grote deelverzameling met als thema 'Priester Poppe' (boeken, folders, bedevaartvaantjes, postkaarten, foto's), boeken met krantenknipsels over de Boelwerf en het lokaal dagblad *De Telefoon* (uitgave 1908-1914).
- De K.O.K.W. kon een gedeelte van de verzameling van Bernard Laureys over Sint-Niklaas verwerven (o.a. 4 vlaggen liberale turnkring, 2 fotoboeken Romain De Vidts n.a.v. bezoek koning, affiches, enz.).
- De kerk van Burcht wordt herbestemd tot een cultuurcentrum. De Kring aanvaardde de schenking van een 40-tal kazuifels, een baldakijn met houtwerk en andere waardevol kerktextiel. De collectie is heel divers en bevat veel textiel vervaardigd door Henri Van Severen.
- Femma Sint-Niklaas Centrum schonk een vlag en ander archiefmateriaal aan de Kring.

Fig. 5: Vlag van 'Kristelijke arbeidersvrouwen Sint-Niklaas' (foto Chris De Beer).

6. Medewerking aan tentoonstellingen en andere initiatieven

In 2022 was het coronavirus grotendeels bedwongen en konden er opnieuw publieksactiviteiten georganiseerd worden. In het begin van het jaar was het dragen van een mondkapje nog verplicht.

Curator Ir. Herbert Smits werkte de fototentoonstelling *50 jaar bouwkundige realisaties Waaslandhaven* uit, waarbij aan de hand van 50 foto's een divers overzicht gegeven werd van de bouwtechnische ontwikkeling tijdens de voorbije vijf decennia. De fototentoonstelling werd op 8 januari 2022 geopend in de Piet Elshoutzaal van het SteM te Sint-Niklaas. Bij de tentoonstelling werd ook een brochure uitgewerkt. Op 25 januari nam Herbert Smits om 18.30u. en 20u. twee groepen van telkens 20 geïnteresseerden mee voor een wandeling doorheen de fototentoonstelling. De tentoonstelling was tot 6 februari te bezichtigen in het SteM. Van 23 februari tot 27 maart verhuisde de tentoonstelling naar Hof ter Welle in Beveren. Op vrijdag 25 maart 2022 om 20u. vond een finissage plaats met een 50-tal aanwezigen, waar Herbert een causerie hield over de Waaslandhaven en Ingeborg De Meulemeester, schepen van Cultuur, in naam van Boudewijn Vlegels, schepen en voorzitter van de Maatschappij Linkerscheldeover (tevens hoofdsponsor van de tentoonstelling), een afsluitende beschouwing uitsprak. Daarna werd een receptie aangeboden door het gemeentebestuur. Van 2 april tot 2 mei was de tentoonstellingen te bezichtigen in OC 't Waaigat te Zwijndrecht. Op zondagnamiddag 1 mei om 16u. leidde Herbert een groep van een 15-tal personen rond. Op 10 mei 2022 om 19u. waren we te gast in Sint-Gillis-Waas voor de vernissage van de fototentoonstelling. De tentoonstelling was hier tot 30 juni te bezichtigen in de wandelgangen van GC De Route en (het andere deel) in de bibliotheek. Van 7 juli tot 15 augustus was de tentoonstelling te bezoeken in de H.

Kruiskerk te Stekene. Op de vernissage hield Herbert een voordracht, die werd bijgewoond door een 50-tal personen. Op 28 juli was er een meer dan 2 uur durende rondleiding met geïnteresseerd publiek. Op de zondagnamiddagen in maart en april (behalve op Pasen) 2023 was de fototentoonstelling ook te bekijken in het museum van heemkundige kring Wissekerke te Bazel. De tentoonstelling trok heel wat bezoekers in de verschillende gemeenten en kreeg ook aandacht in de regionale kranten. Herbert werd geïnterviewd over de tentoonstelling door het *Havenland*.

Fig. 6: Opening fototentoonstelling *50 jaar bouwkundige realisaties Waaslandhaven* in het SteM in coronatijden (foto Ronny De Mulder).

In 2022 kon de K.O.K.W. drie lindebomen onthullen als blijk van de Wase verbondenheid. Op zondag 27 maart 2022 om 12u. werd een lindeboom ingehuldigd t.h.v. het AC De Zaat (Frans Boelplein 1) te Temse. Deze linde werd geschonken aan de inwoners van Temse ter gelegenheid van de viering van 1250 jaar Sint-Amelberga en haar kerk in Temse. Aansluitend op de vernissage van de fototentoonstelling over 50 jaar Waaslandhaven werd op dinsdag 10 mei 2022 een lindeboom onthuld t.h.v. het GemeenschapCentrum De Route (Stationsstraat 201) in Sint-Gillis-Waas. Deze lindeboom werd geschonken aan de inwoners van Sint-Gillis-Waas ter gelegenheid van 150 jaar spoorlijn Mechelen-Terneuzen. Op zondag 25 september 2022 om 15u. werd de 12de lindeboom onthuld in Waasmunster ter gelegenheid van de viering van de familie de Neve de Roden. Deze boom werd geplant op het terrein vóór het Sociaal Huis (Molenstraat 41), waar in de toekomst het Waeseum zal ingericht worden. Aansluitend volgde om 16u. in de kerk de voorstelling van het boek over de familie de Neve de Roden, waarvan voorzitter Chris De Beer het voorwoord schreef.

Fig. 7: Onthulling lindeboom in Temse (foto Erwin De Meirleir).

Fig. 8: Onthulling lindeboom in Sint-Gillis-Waas (foto Kristof Van Remoortere).

Fig. 9: Onthulling lindeboom in Waasmunster (foto Kristof Van Remoortere).

Op zaterdagmiddag 19 november 2022 organiseerden de K.O.K.W. en de Erfgoedcel Waasland het colloquium *Meer dan de muze Clio!?!... Vrouwelijke historici over lokale en regionale geschiedschrijving*. De aanleiding was de 125ste uitgave van de *Annalen* van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas. Patty De Meester (K.O.K.W. en Stadsarchief Sint-Niklaas) leidde het colloquium in. Daarna waren voor deze feestelijke gelegenheid vier vrouwelijke historici aan het woord over geschiedschrijving over vrouwen in een lokale of regionale context: Heidi Deneweth (VUB), Kaat Cappelle (Rijksarchief Gent), Carine Goossens (gemeentearchief Beveren) en Jacqueline Baetens (heemkring De Souvereinen). Kaat Wils (KU Leuven) was moderator van het forumgesprek en Gita Deneckere (UGent) sloot het colloquium af met een bredere kijk op de onderzoeksvragen. Deze boeiende namiddag, die werd bijgewoond door een 50-tal aanwezigen, vond plaats in het prachtige kader van de abdij van Roosenberg te Waasmunster.

Fig. 10: Organisatoren en sprekers van het colloquium *Meer dan de muze Clio!?!... Vrouwelijke historici over lokale en regionale geschiedschrijving* in de abdij van Roosenberg te Waasmunster (foto Herbert Smitz).

De Kring verleende zijn medewerking/deelname aan diverse projecten van andere erfgoedpartners:

- In samenwerking met het SteM werden op dinsdagen 22 en 29 maart en 26 april 2022 de volgende Mercatorlezingen georganiseerd: 1) *Over de gevolgen van de permafrostdooi* door Hanne Hendrickx, 2) *Petrus Plancius, cartograaf en theoloog* door Koen D'Haene en 3) *De atlas taalkundig bekeken* door Carine Caljon.
- De Chappetelegraaf werd van 26 mei tot en met 26 juni 2022 uitgeleend aan het museum 'Techniek met 'n ziel' uit Neerkant (Nederland). De Chappetelegraaf werd opgesteld in het Cultuurcentrum van Deurne in Nederland.
- Van 4 juni tot 11 september 2022 vond in het SteM en het Mercatormuseum de prestigieuze tentoonstelling *Recht door zee. Navigeren van 1500 tot vandaag* plaats. Voor deze expo werkte het SteM samen met de Belgische Marine, de Hogere Zeevaartschool, de Universiteit Gent, de Phoebus Foundation en een aantal belangrijke private en institutionele bruikleengevers. Voor deze tentoonstelling werden ook enkele stukken uit de collectie van de K.O.K.W. in bruikleen gegeven, nl.: een reeks kaarten betreffende de expeditie van Van Lintschoten, een set rond de Molukken (kruideneilanden) en een set rond de Noord-Oostpassage, een Mercator-Hondiusatlas, open op de Noordpool (1623), een astronomisch instrumentenboekje 'Annuli astronomici...' Beaufardus, Frisius (Dryandro, 1557), de aardglobe op basis van de goren heruitgegeven door de KBR (facsimile 1875). Op donderdag 1 september om 20u. organiseerde de K.O.K.W. voor haar leden een geleid bezoek aan deze tentoonstelling. 40 leden gingen in op dit aanbod. Sandra Vancauwenberghe was één van de gidsen.
- Didier Vandenberghe vroeg – in samenwerking met "Yellow Brussels", de officiële orde van Manneken Pis en de A.S.B.L. Planète neurones – de toelating om Manneken

Pis dichtbij de aardglobe van Mercator te fotograferen en te filmen. Er werden 120 uitzonderlijke plaatsen in België geselecteerd om een wereldreis in 10 landen te simuleren (USA, India, Schotland,...) steeds met authentieke Belgische beelden. De magie van de aardglobe van Mercator symboliseert de start van deze wereldreis. In navolging van dit concept hebben het Koninklijk Paleis, de Nationale Botanische Tuin, de Japanse tuin van Hasselt en nog veel partners hun deuren geopend. De verwachte film en het boek, met Manneken Pis als held, heet *Dit is geen rondreis door België*. De opbrengst van deze film gaat voor 100% naar een Belgische en officiële instelling, die het leefmilieu beschermt.

- 2022 was een Marc Sleenjaar. Sleen werd 100 jaar geleden geboren en Nero zag 75 jaar geleden het levenslicht. Dat werd in Sint-Niklaas uitgebreid gevierd en herdacht met een hele reeks bijzondere activiteiten. Sandra Vancauwenberghe werkte hierrond een wandeling uit.
- Een onderzoeker uit Parijs, dhr. Eric Humbertclaude, contacteerde de K.O.K.W. in verband met orgelbouwer Loret. Bestuurslid Erik Janssen bezorgde hem de stukken die in het archief van de Kring bewaard worden en bracht hem in contact met Ghislain Potvlieghe, die een publicatie voorbereidt rond de orgelbouwersfamilie.
- Op donderdag 1 december 2022 om 20u. hield Rani Evaert van Erfpunt een lezing *Waas archeologisch erfgoed – omgevingsanalyse met bijzondere aandacht voor archeologische sites in Beveren* in O.C. De Verre te Verrebroek. De lezing werd georganiseerd door de Stichting Philip Verheyen, met medewerking van de plaatselijke cultuurraad. Voorzitter Chris De Beer was aanwezig.
- Het bestuur ging akkoord met de bruikleen van de aardglobe aan het Autonoom Gemeentebedrijf Culturele Instellingen Antwerpen/Erfgoed voor de tentoonstelling *Zeldzaam en onmisbaar, topstukken uit Vlaamse collecties*, die van 29 oktober 2023 tot en met 25 februari 2024 zal lopen in het MAS.
- In het najaar werden volgende lezingen georganiseerd in samenwerking met het StEM: 1) op 25 oktober: *Kaarten die geschiedenis schreven. 100 bijzondere kaarten die een stempel hebben gedrukt op de wereldgeschiedenis* door Martijn Storms, 2) op 8 november: *Beladen erfgoed: de complexiteit van herdenken en herinneren* door Christophe Busch, 3) op 15 november: *Overal archief. Gemeentearchieven in de negentiende eeuw, in het Waasland en daarbuiten* door Timo Van Havere, intro Carine Goosens en 4) op 22 november: *Renovatie/restauratie Huis Janssens met rondgang* door Tamara Van Hout.

7. Ledenbestand en externe vertegenwoordigingen

7.1. Ledenbestand

Door de openstelling van het Huis Janssens op de Open Monumentendag konden we heel wat nieuwe leden werven. Het ledenaantal steeg ten opzichte van vorig jaar met 23 leden. Eind 2022 telde de K.O.K.W. 362 binnenlandse en 14 buitenlandse betalende leden, wat neerkomt op 376 leden.

Daarnaast hebben we ruilovereenkomsten met 69 binnenlandse en 9 buitenlandse geschied- en heemkundige kringen, musea, archieven en wetenschappelijke instellingen. Zelf is de Kring geabonneerd op 17 publicaties van verenigingen en instellingen.

7.2. Externe vertegenwoordigingen

De K.O.K.W. is één van de negen leden van de vzw Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis. De Algemene Vergadering vond plaats op 2 april 2022 in Aalst. De Kring werd vertegenwoordigd door Chris De Beer en Sandra Vancauwenberghe. Aangezien de subsidie van het provinciebestuur voor het Oost-Vlaams Verbond werd stopgezet, draagt elke Kring vanaf 2021 jaarlijks 200 euro bij in de werkingskosten om dit netwerkmoment te behouden. De organisatie van de Frans De Potter-Jan Broeckaertprijs blijft behouden. Chris De Beer aanvaardde de taak van secretaris-penningmeester en Aimé Stroobants werd voorzitter van het Oost-Vlaams Verbond.

De Algemene Vergadering van Toerisme Waasland keurde op 15 december 2022 de kandidatuur van de K.O.K.W. goed. Voorzitter Chris De Beer zal deelnemen aan de algemene vergaderingen.

Voor de externe vertegenwoordigingen en werkgroepen vaardigt de Kring de volgende bestuursleden af:

- Cultuurraad Sint-Niklaas: Chris De Beer
- Straatnamencommissie Sint-Niklaas: Chris De Beer en Koen Verstraeten
- Museumcommissie Sint-Niklaas: Chris De Beer
- Erfgoedcel Waasland: Chris De Beer
- Stuurgroep Erfgoedbank Waasland: Sandra Vancauwenberghe
- Bibliotheca Wasiana: Chris De Beer in Algemene Vergadering
- Verheyenstichting: Chris De Beer en Koen Verstraeten
- Pijp- en Tabakmuseum vzw: Chris De Beer in Algemene Vergadering.

8. Dank

Dank aan:

- de Vlaamse Overheid
- de Erfgoedcel Waasland (Interwaas)
- de Wase gemeentebesturen, in het bijzonder het stadsbestuur van Sint-Niklaas, voor de financiële steun die zij verleenden.

Dank aan conservator Ward Bohé en het personeel van de Stedelijke Musea voor de goede samenwerking.

Een welgemeende dank aan alle bestuursleden en medewerkers, die zich met veel enthousiasme en professionalisme vele uren vrijwillig inzetten voor uiteenlopende taken ten dienste van de K.O.K.W. Hun inzet en toewijding zijn onmisbaar en onbetaalbaar!

Marleen De Beer	Penningmeester
Kristof Van Remoortere	Secretaris
Sandra Vancauwenberghe	Ondervoorzitter
Chris De Beer	Voorzitter